

# Toccata

Mei 2010 - nummer 1

*‘Over bepaalde aspecten van het muziekcultureel beleid binnen de Vlaamse Gemeenschap’*

Deze nota van Muziekraad Vlaanderen VZW steunt op een aantal uiteenlopende overwegingen, vaststellingen en conclusies van Muziekraad Vlaanderen en heeft tot doel aanbevelingen te formuleren betreffende het muziekcultureel beleid binnen de Vlaamse Gemeenschap.

Muziekraad Vlaanderen VZW vervult hiermee zijn rol overeenkomstig zijn missie als lid van de IMC (International Music Council) en de EMC (European Music Council).

## ***Toccata***

*een uitgave van Muziekraad Vlaanderen*

*Geachte lezer,*

*Elk magazine of tijdschrift hoort bij zijn geboorte een naam te krijgen.*

*Zo ook dat van de Muziekraad Vlaanderen.*

*Met 'Nomen est omen' in gedachten zochten wij voorzichtig naar een naam die makkelijk in de mond ligt, maar ook de nodige diepgang heeft.*

*Onze zoektocht bracht ons bij **TOCCATA**.*

*Een naam die begrijpelijk is voor iedereen die van ver of dichtbij met muziek te maken heeft.*

*Bovendien betekent tocar (toccare, toucher...) in de meeste Romaanse talen "een muziekinstrument bespelen", maar ook "iets aanraken", "iets ten berde brengen", "iets nader bekijken" etc.*

*Aangezien de Muziekraad een reflectiekamer is, en zich in discussie of dialoog buigt over alles wat de muziek aanbelangt, vonden wij 'TOCCATA' geen slechte keuze.*

*Toccata werd geschreven vanuit een deskundige achtergrond en getoetst aan het brede veld dat deelnam aan de reflecties en een heel actieve bijdrage kon leveren bij het tot stand komen van deze eerste publicatie .*

Vanwege de redactieraad:       Hans Schotte  
  Goedele Van den Eynde  
  Mieke Van Haute

Verantwoordelijke uitgever:       Hans Schotte

## Inhoudstafel

<b>INTERNATIONAAL: conventies en diversiteit</b>	<b>p 4</b>
<i>Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions'</i>	
<ul style="list-style-type: none"><li>• vaststellingen, conclusies en advies</li><li>• aanbevolen publicaties</li></ul>	
<b>NATIONAAL – REGIO VLAANDEREN</b>	
<i>Muziekcultuur als hefboom voor de versterking van de weerbaarheid in de maatschappij</i>	<b>p 6</b>
<i>Afstemming van het domein van de kunst- en cultuureducatie op het kunst- en cultuur-onderwijsveld en vice versa</i>	<b>p 8</b>
<i>KUNST en/of CULTUUR</i>	<b>p 8</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>• voorbeelden van verschillende opvattingen</li><li>• conclusies en advies</li></ul>	
<i>EDUCATIE en/of ONDERWIJS</i>	<b>p 9</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>• citaten uit 'Verbeeld - Gedeeld'</li><li>• vaststellingen, conclusie en advies</li><li>• achtergrondinformatie: enkele omschrijvingen</li></ul>	<b>p 10</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>❖ <i>onderwijs</i></li><li>❖ <i>kunsteducatie</i></li></ul>	
<i>AFSTEMMING ONDERWIJS – CULTUUR</i>	<b>p 12</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>• vaststellingen</li><li>• conclusie en advies</li><li>• achtergrondinformatie en literatuur</li></ul>	<b>p 13</b> <b>p 14</b>
<i>CULTURELE DIVERSITEIT – MUZIKALE VERSCHEIDENHEID</i>	<b>p 15</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>• vaststellingen</li><li>• advies</li><li>• achtergrondinformatie en aanbevolen publicaties</li></ul>	<b>p 16</b>

## INTERNATIONAAL

### *Vaststellingen*

Muziekraad Vlaanderen VZW stelt vast dat de internationale ‘*Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*’, opgesteld door de UNESCO in 2005, nog niet goedgekeurd en geratificeerd werd door de Vlaamse Overheid.

Deze Conventie streeft ernaar vijf onafscheidelijke schakels van eenzelfde ketting te versterken: creatie, productie, distributie/verspreiding, toegankelijkheid en genot van culturele expressie (zoals bedoeld bij culturele activiteiten, goederen en diensten).

In het bijzonder streeft de Conventie naar:

- het herbevestigen van het soevereine recht van landen om hun culturele beleidslijnen te herformuleren.
- de erkenning van de specifieke aard van culturele goederen en diensten als dragers van identiteit, waarden en opvattingen.
- het versterken van internationale samenwerking en solidariteit ten gunste van culturele expressies van alle landen.

Samen met de Conventie uit 1972 betreffende ‘*de bescherming van het Wereld Cultureel en Natuur Erfgoed*’<sup>1</sup>, en de Conventie uit 2003 over de beveiliging van het onaantastbare culturele erfgoed<sup>2</sup>, vormt deze conventie één van de drie pijlers van bewaring en promotie van creatieve diversiteit.

### *Conclusie*

Muziekraad Vlaanderen stelt vast dat de goedkeuring van deze conventie niet behoort tot de prioriteiten van de beleidsorganen binnen de Vlaamse Gemeenschap.

*Werkt het huidige beleid aan een studie van deze materie of aan het voorbereiden van deze ratificatie?*

Zoniet moet Muziekraad Vlaanderen besluiten dat het beschermen van muzikale diversiteit, zoals vermeld in het verdrag, niet tot de conceptuele visie van de Vlaamse Gemeenschap behoort. Bijgevolg worden er dan ook geen bewuste strategieën ontwikkeld om de doelstellingen van dit verdrag te realiseren.

Statistieken (o.a. van UNESCO) tonen aan dat de bescherming en de vrijwaring van deze diversiteit achteruit gaat.

---

<sup>1</sup> Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage - 1972

<sup>2</sup> Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage - 2003

## *Advies*

- Muziekraad Vlaanderen stelt voor de inhoud van de Conventie van 2005 aan een grondige studie te onderwerpen en de ratificatie door de Vlaamse Gemeenschap voor te bereiden.
- Muziekraad Vlaanderen stelt voor de inhoud van deze conventie concreet te vertalen naar praktische toepassingen binnen de verschillende artistieke expressievormen, waaronder de muziek.
- Muziekraad Vlaanderen stelt voor de stand van zaken op het internationale forum nauwlettend op te volgen.

Een delegatie van de raad zal daarom het '1st European Forum on Music' van 15 tot 18 april 2010 in Wenen met als thema: *'Look forward to musical diversity'* bijwonen.

## ***Muziekraad Vlaanderen beveelt omtrent deze materie volgende publicaties aan:***

- ❖ EX-TRA – *Exchange Traditions* – European Co-operation Project 2006-2009, Final Report
- ❖ *'Music in Motion – Diversity and dialogue in Europe'* (2009, Transcript)  
study in the frame of the "ExTra! Exchange Traditions" project
- ❖ *'Music on troubled soils'* – edited by EMC (2009, Jeruzalem)
- ❖ *'Cultural Diversity in Belgian/Flemish music education'*  
(presentation D. Rombaut for the EMU – Brussels, April 2008)
- ❖ *'The protection and the promotion of musical diversity'*. Study carried out for UNESCO, 2006
- ❖ TRIANDIS, H.C. (1995): *'A theoretical framework for the study of diversity'*
- ❖ SHADID, W.: *'Interculturele communicatie'*

### MUZIEKCULTUUR ALS HEFBOOM VOOR DE VERSTERKING VAN DE WEERBAARHEID IN DE MAATSCHAPPIJ

Kunst en Cultuur zijn belangrijke elementen die gevoelig kunnen bijdragen tot het algemeen welzijn, vooral in periodes met een beperkte stijging van de welvaart (als gevolg van bvb. een economische crisis).

Recente onderzoeken(❖) wijzen op het soms minder hoge welzijnsgevoel van de bevolking van bepaalde, economisch hoger ontwikkelde landen tegenover dat van de bevolking in sommige ontwikkelingslanden. Kortom, een hogere welvaart blijkt belangrijk tot op een bepaalde grens van het inkomen (basisbehoeften). Een toename van rijkdom boven deze grens leidt niet vanzelfsprekend tot een maatschappij met een hogere graad van welzijn.

*'We onderscheiden een vijftal maatschappelijke functies voor cultuur: een legitimerende functie, een kritische functie (maatschappijkritiek en zelfreflectie), een sociale functie (sociabiliteit en identiteit), een esthetische functie (verzoening - verfijning), en een emancipatoire functie.'*<sup>3</sup>

*'Via kunst als teken van de tijd begrijpt men beter de wereld waarin we leven. In die zin moet kunst even ernstig genomen worden als de wetenschap en de religie.'*<sup>4</sup>

*'Kunst treedt op in de samenleving als een specifiek middel tot menselijke bewustwording en verstandhouding. Kunst is geen privé-zaak. ... (Aler)*

Kunst en Cultuur zijn als expressievormen een belangrijke uitlaatklep voor het individu. Het deelnemen aan kunst- en cultuurevenementen leidt tot waardevolle sociale contacten. Uit de hieronder vermelde onderzoeken blijkt dat het versterken van het sociaal weefsel van cruciaal belang is voor een toename van het welzijnsgevoel.

#### *Achtergrondinformatie*

- ❖ POWERS, Richard: *'Gen voor geluk : een revisie'*, 2009, Contact  
achtergrond: *'Zingeving is belangrijker dan geluk'*
- ❖ FREY, Bruno en STÜTZER, Alois: *'Glück – die ökonomische Analyse'*, 2009
- ❖ FREY, Bruno S. & LUECHINGER, Simon & STUTZER, Alois, 2009  
*'The Life Satisfaction Approach to Environmental Valuation'*

---

<sup>3</sup> Andries VAN DEN BROEK en Jos DE HAAN: *'Cultuur tussen competentie en competitie'*, s.d., Boekmanstichting

<sup>4</sup> Wim Elias. uit *'Tekens aan de wand'*, 1998, 3<sup>e</sup> druk, Hadewijch.

- ❖ HUPPERT, Felicia A. & MARKS, Nic & CLARK, Andrew E. & SIEGRIST, Johannes & STUTZER , Alois & VITTERSØ, Joar & WAHRENDORF, Morten:  
*'Measuring well-being across Europe: Description of the ESS Well-being Module and preliminary findings'*, 2008
- ❖ MASLOW, A.H.:  
*'Dominantie'*  
*Kerngeschriften over dominantie, eigenwaarde en zelfverwerkelijking*
- ❖ HOGENHUIS, Christiaan:  
*'Leven alsof het niet op kan'*, 2006, Damon

# AFSTEMMING VAN HET DOMEIN VAN DE KUNST- EN CULTUUREDUCATIE OP HET KUNST- EN CULTUUR-ONDERWIJSVELD EN VICE VERSA

## *KUNST en/of CULTUUR*

Bij wijze van inleiding stellen we vast dat de termen cultuur en kunst nog steeds tot uiteenlopende omschrijvingen, betekenissen en vandaar tot inhoudelijke overlapping leiden. In verschillende publicaties, die de laatste jaren via de overheid hierover verschenen, valt op hoe vaak een beleid gebouwd wordt op onduidelijke afspraken rond de feitelijke inhoudelijke betekenis van deze begrippen.

### *Voorbeelden van verschillende opvattingen*

- De publicatie ‘Gedeeld-Verbeeld’<sup>5</sup> vermeldt volgende stelling: *“Het essentiële verschil tussen kunst en cultuur ligt niet enkel in hun doelstellingen, maar ook in de vorm waarvan beide zich bedienen. De op de complexe ratio en technische ontwikkeling gebaseerde regels van muziek onderscheiden de kunstzinnige muziek van de populaire muziek, ...”*  
*“Toegepast op onze materie (= muziek) betekent dit: cultuur gaat op zoek naar productie en markt, terwijl kunst op zoek is naar essentie, idealisering en participatie. Bij kunst zijn doel en middel onlosmakelijk aan elkaar gebonden.”* (Philip Herreweghe)
- In het document ‘Smaakmaker’<sup>6</sup> wordt er in wezen geen onderscheid gehandhaafd. De tekst vermeldt volgende passus: *“Kunsteducatie is een stevig en volwaardig onderdeel van cultuureducatie, maar het is slechts een deel van het breder verhaal.”* Het vervolg van de tekst maakt verder geen onderscheid meer.

Deze opsomming is niet limitatief.

### ***Conclusies en advies***

Het verdient aanbeveling terug te vallen op algemeen geaccepteerde omschrijvingen van de begrippen cultuur en kunst. Een meer zuivere semantische omgang met deze terminologie is aangewezen. De vele afgeleide betekenissen, die beide begrippen vermengen, zorgen voor een tekort aan transparantie en verhinderen een kwaliteitsvolle resultaatsmeting.

- “CULTUUR”<sup>7</sup> is etymologisch afgeleid van het Latijnse “cultura” (bewerken van grond, beschaven tegenover de “natura”) – een betekenis van ontwikkeling die niet noodzakelijk tot kunst hoeft te leiden (maar dit eventueel wel doet).
- “KUNST”<sup>8</sup> in haar etymologische betekenis is afgeleid van het werkwoord “kunnen” met als synoniem ‘vaardigheid’, ‘bekwaamheid, door oefening verkregen’. Kunst als *‘het vermogen dat wat in geest of gemoed leeft of daarin gewekt is tot uiting of voorstelling te brengen op een wijze die schoonheidsontroering kan veroorzaken.’*

<sup>5</sup> ‘Verdeeld-verbeeld’ – eindrapport commissie Onderwijs-Cultuur – 18/09/2008

<sup>6</sup> ‘Smaakmaker’ – Beleids- en actienota Cultuureducatie – 17/09/2008

<sup>7</sup> Van Dale, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal – ‘cultuur’

<sup>8</sup> Van Dale, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal – ‘kunst.’



## EDUCATIE en/of ONDERWIJS

De commissie Onderwijs-Cultuur (departement Onderwijs) breekt een lans voor meer aandacht voor kunst- en cultuureducatie in het kleuter- en leerplichtonderwijs en beklemtoont het hoge belang ervan.

Enkele citaten uit 'Verbeeld-Gedeeld'

- *“Cultuur is meer dan ooit drager én resultaat van het grensverleggend vermogen van de mens.”*
- *“Cultuur en kunst zijn onlosmakelijk vervlochten met collectieve en individuele uitdrukkingsprocessen. Onze huidige schoolcultuur en -vorming is in hoofdzaak gericht op literaire geletterdheid en cognitieve vaardigheden. Andere vormen van intelligentie dan de rationeel-cognitieve komen weinig aan bod. Kinderen die een andere taal hanteren en zich beter uitdrukken in bijvoorbeeld dans, geluid, beeld, komen in dit systeem weinig aan bod. Deze andere maar essentiële uitdrukkingsvormen en andere soorten van intelligentie krijgen juist veel meer aandacht in een gedegen cultuur- en kunsteducatie. Daarom vormt cultuur- en kunsteducatie een essentieel onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren, een ontwikkeling die zich uitstrekt over verschillende fasen in de onderwijsloopbaan.”*

In de teksten vanuit cultuur ressorteert kunsteducatie zonder enige differentiatie onder cultuureducatie.

### **Vaststellingen**

De inhoudelijke omschrijving van de begrippen kunst en cultuur, zo blijkt ook binnen het veld van vorming en onderwijs, is niet geheel zuiver. Muziekraad Vlaanderen sluit zich aan bij wat de Commissie Cultuur-Onderwijs hierover aangeeft, met name:

*“Het geeft te denken: misschien moeten we terug een zindelijk taalgebruik en beleid hieromtrent overwegen.”*

Volgens alle auteurs is het duidelijk dat kunstonderwijs niet behoort tot het domein Cultuur maar binnen *Onderwijs* thuishoort. Daartegenover staat dat, vooral binnen het bestek van leerplichtonderwijs, regelmatig ook de term kunst- en cultuureducatie opduikt. Impliceert dit dat binnen onderwijs aan de eindtermen muzische vorming een louter educatieve betekenis toegekend wordt? Het gevaar schuilt hierin dat de systematische benadering en dus ook de noodzakelijke leerlijn ontbreekt<sup>9</sup>.

ONDERWIJS is immers het systematisch, volgens aangenomen beginselen, georganiseerd overbrengen van elementaire en uitgebreide kennis en kunde.

EDUCATIE daarentegen is een geheel van opvoedkundige en vormende aspecten (zoals o.a. attitude, ethiek e.a.), die een strikt omljnd kader overschrijden, een overdracht van waarden en verzamelde kennis van een samenleving.

Ook hier is een meer zuivere semantische omgang met deze terminologie aangewezen.

---

<sup>9</sup> Het ontbreken van een duidelijke leerlijn wordt door de Bamford-studie bevestigd

## ***Conclusie***

Door deze semantische wazigheid worden sector, doelgroepen, inhouden en bevoegdheden onduidelijk. Het is bijgevolg momenteel ook niet duidelijk of het leerplichtonderwijs de omgang met de eindtermen muzische vorming vanuit een educatief of onderwijskundig standpunt dient vorm te geven.

Bevoegdheid, terrein, opdracht en doelgroep zijn ook voor een aantal educatieve verenigingen onduidelijk. Al te vaak willen zij zich een opdracht als onderwijsverstrekker toemeten zonder de nodige expertise en het noodzakelijke kader (structuur - doelstellingen - leerlijn - leerplan - evaluatie) eigen aan onderwijs.

Dit leidt op educatief vlak tot een gebrek aan ondersteuning van specifieke doelgroepen en een gebrek aan complementariteit t.o.v. onderwijs.

## ***Advies***

- De begrippen KUNST en CULTUUR, ONDERWIJS en EDUCATIE worden momenteel in één adem gehanteerd. Het verdient aanbeveling de definiëringen ervan af te bakenen zodat het gebruik ervan transparanter en duidelijker wordt naar de sectoren van onderwijs en educatie. Muziekraad Vlaanderen pleit voor een correct taalgebruik en beleid dienaangaande.
- Eenzelfde advies geldt voor de concrete toepassing van de begrippen educatie en onderwijs binnen het gebied van leerplichtonderwijs. Dit staat los van de bevindingen rond kunst als middel (leerplichtonderwijs) of als doel (kunstonderwijs). Ook als middel kan kunstoverdracht vanuit een educatief gezichtspunt worden opgevat, of vanuit een meer onderwijskundige benadering geformuleerd worden.
- Muziekraad Vlaanderen dringt aan op een duidelijke complementaire samenwerking en afstemming tussen onderwijs en educatie zonder vervaging van de eigenheid van de specifieke, doelgerichte opdracht.

## ***Achtergrondinformatie: enkele omschrijvingen***

‘ONDERWIJS’

*‘Discipline Based Art Education (DBAE)’.*

*‘Het ONDERWIJS is een sector waarin het overbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes met vooraf vastgelegde doelen centraal staat. Daarbij houdt men rekening met een beginsituatie, volgt men een onderwijsstrategie en worden de resultaten geëvalueerd, onder meer door toetsing, zelfevaluatie en peerevaluatie (collegiale toetsing).*

*Onderwijs wordt binnen een door de overheid bepaalde structuur gegeven door personen die daarvoor speciaal zijn opgeleid, zoals onderwijzers, leraren en docenten.*

*Een duidelijk leerplan ligt ten grondslag aan het onderwijs met een opbouw van leerstof en toetsing.’*

## 'KUNSTEDUCATIE'

- *Het op theorieën van Gardner gebaseerde ontwikkelingsproject Arts PROPEL (Gardner, 1989) onderscheidde drie soorten competenties:*
  - productie, dat wil zeggen het zelf vervaardigen van kunstzinnige producten.
  - perceptie, dat wil zeggen in staat zijn onderscheiden binnen een kunstvorm aan te brengen.
  - reflectie, dat wil zeggen nadenken over hoe kunstwerken gemaakt worden.
- *'leren zien in de werkelijkheid van de kunstenaar'. (Van Ringelestein en Gerritse)*
- *'Kunst leren lezen'*
- *'De kunst zelf zal ons vertellen wie ze is. Niet ik. Ik kan alleen maar een ticket voor de ontdekkingsreis aanbieden.'*  
(Jan Hoet)
- *'Onder kunsteducatie wordt verstaan: doelgericht leren omgaan met kunst'. (Cultuurnetwerk Nederland)*

### *Vaststellingen*

- Het domein van de kunst- en cultuureducatie en het (kunst- en cultuur)-onderwijsveld zijn onvoldoende op elkaar afgestemd.
- Er bestaan occasionele vormen van samenwerking<sup>10</sup> maar een systematische aanpak en een doelgericht referentiekader ontbreken.
- In het kunsteducatieve veld hebben een aantal spelers zich verenigd in een koepel, het FOK, de federatie van organisaties uit de kunsteducatie.
- In de recente beleidsnota van de nieuwe minister worden intenties m.b.t. een betere samenhang naar voor geschoven: *“Een uitbreiding of verdieping van lopende samenwerkingsverbanden en -initiatieven in cultuureducatie en culturele competentie hangt nauw samen met het optimaliseren van het bestaande beleidsinstrumentarium. Ik wil dan ook bij het afsluiten van de nieuwe beheersovereenkomsten met elk cultureel steunpunt bekijken hoe zij rond dit thema hun sector kunnen informeren en stimuleren. Ik wil ook verder werk maken van het ambtelijk coördinatieplatform cultuureducatie binnen het beleidsdomein CJSM (kortweg ACCE). Streven naar afstemming en samenwerking beperkt zich uiteraard niet tot het beleidsdomein CJSM, maar heeft ook betrekking op belendende beleidsvelden als Onderwijs en Welzijn. Concreet zal ik er mee voor zorgen dat met hen een overeenkomst wordt gesloten om gezamenlijke inspanningen te concretiseren. Daarbij wil ik specifiek aandacht hebben voor een brede leer- en leefomgeving waarin kinderen en jongeren gestimuleerd worden in hun culturele beleving (cf. het Brede Schoolconcept). Hierbij wil ik ook de link maken met het Deeltijds Kunstonderwijs en het Vlaams Jeugdbeleidsplan. Binnen en samen met de eigen sectoren zal ik er verder mee voor ijveren dat netwerking, kennisdeling en -uitwisseling (methodisch, zakelijk, organisatorisch...) rond cultuureducatie gestimuleerd en gefaciliteerd worden.”* (einde citaat)
- In de vorige beleidsnota werd melding gemaakt van een onderscheid in benadering tussen onderwijs en cultuureducatie: *“Het onderwijsperspectief mag in een discussie over cultuureducatie niet ontbreken, maar een benadering vanuit cultuur- en jeugdbeleid steunt op een fundamenteel andere en wellicht ook bredere benadering.”*
- Er ontstaan voorstellen binnen het departement onderwijs om vanuit Deeltijds Kunstonderwijs lokale muzische netwerken op te zetten.
- Het algemeen onderwijs kampt met een verschraling van dynamiek op cultureel vlak.
- Bij projectoproepen en het afsluiten van convenanten wordt Deeltijds Kunstonderwijs niet expliciet vermeld als een mogelijke volwaardige (initiatiefnemende) partner voor partnership en samenwerking. Dit wordt telkens opnieuw vastgesteld. Hiervoor verwijzen we o.a. naar een recente projectoproep i.v.m. Brede School (2010 - 2011).

*‘Met dit reglement wil de Vlaamse Overheid projecten stimuleren die leerlingen kennis laten maken met vrijetijdsactiviteiten van onder meer de deelsectoren sociaal-cultureel werk, jeugdwerk, sport, amateurskunsten, kunsten en erfgoed.*

---

<sup>10</sup> We verwijzen naar de waardevolle initiatieven die Cultuurcel Canon de laatste jaren heeft gedaan ten gunste van het leerplichtonderwijs

*Om dit te kunnen realiseren wil de Vlaamse overheid netwerking en samenwerking tussen gemeenten, scholen, het sociaal-cultureel werk, het jeugdwerk, organisaties uit de kunsten- en/of erfgoedsector, amateurskunst- en sportverenigingen aanmoedigen.*

*Enkel projecten ingediend door lokale netwerken komen in aanmerking.*

- *Een lokaal netwerk bestaat uit minstens 1 school of scholengemeenschap, minstens 1 gemeente én minstens 1 vzw actief in het sociaal-cultureel werk voor jongeren en volwassenen (jeugdwerk, sport, amateurskunsten, kunsten en erfgoed). Indien er geen netwerk bestaande uit minimaal drie partners is gevormd, komt de aanvraag niet in aanmerking voor deze subsidie.'*

## **Conclusies**

- Het is niet duidelijk in hoeverre bepaalde stellingen uit de beleidsvisie van het vorige kabinet nog gelden.
- Inhoudelijk wordt verwezen naar de culturele belevingswereld van jongeren. Muziekcultuur en de artistieke uiting ervan (cultuur en kunst) blijken ook hier weer overlappend gebruikt.
- Op het punt van samenwerking wordt verwezen naar het Ambtelijke Coördinatieplatform Cultuur-Educatie (ACCE) binnen het beleidsdomein Cultuur Jeugd Sport en Media (CJSM) Welke de contactpunten binnen de 'belendende beleidsvelden' zijn, is niet duidelijk.
- Een aantal muzikeducatieve verenigingen, die reeds jaren bewijzen kwaliteitsondersteunend te werken, vallen qua subsidie volledig uit de boot.
- De projectstimulerende tekst meldt dat scholen in een partnership kunnen betrokken worden. Vallen ook academies van het Deeltijds Kunstonderwijs onder de noemer 'scholen' ? Ervaring leert dat bij het lezen van het begrip 'school' men alleen denkt aan het leerplichtonderwijs en niet aan academies. Nochtans kan DKO door zijn missie vaak een relevante invulling geven aan samenwerkingsverbanden.

## **Advies**

- Het inventariseren van de noden en behoeften, het bieden van kwaliteitsgerichte support en het stimuleren van samenwerking tussen DKO en de kunsteducatieve sector dringen zich op.
- Een complementaire afstemming tussen het domein van de kunst- en cultuureducatie en het (kunst- en cultuur)-onderwijsveld in de praktijk met eenheid van visie, een samenhangende betekenis en een eenduidige communicatie zijn noodzakelijk.
- Muziekraad Vlaanderen vraagt een duidelijke reflectie over het subsidiemechanisme en dringt aan op een kwalitatief onderzoek naar verdeling van subsidies en aanwending van de middelen<sup>11</sup>.
- Voor het veld is (tekst)verduidelijking omtrent de mogelijkheden, de rol en de positie van DKO als partner bij projectoproepen en convenanten wenselijk en noodzakelijk.

---

<sup>11</sup> Een greep uit een nieuw niet-exhaustief lijstje: IVME, Cantabile, EPTA, ESTA, 'Muscicerende Jeugd – koepel van MJA's', EMJ, volksmuziekschool WdB...

*Achtergrondinformatie en literatuur i.v.m. cultuureducatie - kunsteducatie - kunstonderwijs*

- ❖ J. OOSTWOUD & F. HAANSTRA: *'Over actief, receptief en reflectief'*, 1997, LOKV
- ❖ ECKER, D.W. & E.F. KEALIN: *'Levels of aesthetic discourse'* in: R.A.SMITH and A. SIMPSON (eds.) *'Aesthetics and Art Education'*, 1991, University of Illinois
- ❖ GARDNER, H.: *'Zero-based arts education: an introduction to Arts Propel'*  
in: *'Studies in Art Education'*, 1989
- ❖ GARDNER, H.: *'Art Education and Human Development'*, Los Angeles  
The Getty Center for Education in the Arts, 1990
- ❖ GOODMAN, N.: *'Languages of art, an approach to a theory of symbols? 1976'*
- ❖ HARGREAVES, D.J. & M. GALTON: *'Aesthetic learning: psychological theory and educational practice'*, 1992
- ❖ PALMER WOLF, D.: *'Artistic learning as conversation'*  
in: Hargreaves, D.J. (ed.), *'Children and the Arts'*  
1989, Buckingham, Open University Press.
- ❖ PARSONS, M.J.: *'How we understand Art. A cognitive developmental account of aesthetic experience'*  
1987, Cambridge, Cambridge University Press
- ❖ PARSONS, M.J.: *'Cognition as interpretation in art education'*, 1992
- ❖ SELZ, O.: *'Die Gesetze der produktiven und reproduktiven Geistestätigkeit'*  
(kurzgefasste Darstellung), 1924, Bonn
- ❖ WINNER, E.: *'Invented Worlds, The Psychology of the Arts'*  
1982, Cambridge, Harvard University Press
- ❖ HOFFMANN DAVIS Jessica: *'Metacognition and Multiplicity: The Arts as Models and Agents'*
- ❖ F HAANSTRA: *'Effects of art education on visual-spatial ability and aesthetic perception: a ...'*  
Studies in Art Education, 1996 - jstor.org
- ❖ GILBERT Jean: *'Developing an Assessment Stance in Primary Art Education in England'*  
in: Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, maart 1996
- ❖ ADEJUMO Christopher O.: *'Five Ways to Improve the Teaching and Understanding of Art in the Schools'*
- ❖ COTNER TL: *'Why Study Classroom Art Talk?'* in: Art Education, January 2001
- ❖ BOWMAN, Wayne: *'Theory for music education'*
- ❖ CANON CULTUURCEL: *'Kunstkicks'*

## CULTURELE DIVERSITEIT – MUZIKALE VERSCHEIDENHEID

De Vlaamse regering verwijst op een aantal plaatsen naar het begrip ‘diversiteit’ en neemt dit op in haar beleidsintenties.

Het aspect diversiteit wordt door het departement Cultuur vooral gesitueerd binnen het participatiebeleid en projecteert deze diversiteit ook buiten het louter culturele gebeuren:

*“De aandacht voor diversiteit is een verhaal dat breder is dan cultuur maar alle domeinen van de samenleving beslaat. Domeinoverschrijdende samenwerking is dan ook noodzakelijk.”<sup>12</sup>*

### **Vaststellingen**

De uitbreiding van het begrip culturele diversiteit tot alle actoren van het maatschappelijk gebeuren lijkt terecht maar sluit niet uit dat ze, vertaald naar specifieke kunsttakken, op zeer eigen wijzen kan geformuleerd worden. Muziekraad Vlaanderen wordt hiertoe aangezet door wat er zich ook op Europees en op wereldvlak afspeelt waar de omschrijving culturele diversiteit specifiek vertaald wordt naar een concrete betekenis van muzikale diversiteit.

Muzikale diversiteit betekent niet alleen belangstelling en ruimte voor inleving in allochtone muziekculturen, maar ook het doorbreken van schotten tussen autochtone muzikale entiteiten.

In ‘cultuur tussen competentie en competitie’ stellen A. van den Broek en J. De haan:

*‘Jeugdcultuur, onderwijsverlenging, technische voorzieningen bieden jongeren meer dan vroeger de gelegenheid zich terug te trekken in hun eigen smaakuniversum.’*

Het ‘isolement’ van groepen kan leiden tot een vorm van inkapseling en afscherming.

Het volstaat niet deze kleinere entiteiten via waardevolle en noodzakelijk steunpunten de nodige support te bieden. In een gesofisticeerde, gelaagde maatschappij als de onze is het nodig dat deze groepen ook de mogelijkheden blijven krijgen om hun eigenheid voldoende aan het grote publiek kenbaar te maken en te tonen. Het tot nog toe gevoerde beleid heeft een zware druk gelegd op de bestaande rijkdom aan verscheidenheid.

Oorzaken zijn onder meer:

- 1) de druk van kijk- en luistercijfers, opgedrongen aan een openbare omroep.
- 2) de overdreven neiging tot een dwangmatige laagdrempeligheid uit populistische overwegingen.

*“Pret en plezier zijn, waarschijnlijk bij gebrek aan beter, belangrijke criteria geworden voor de beoordeling van de kwaliteit van het bestaan. Het leven wordt voortdurend afgemeten aan het gemakkelijksheidsgehalte. In een niemandsland van gegeneraliseerde waarden en normen blijft alleen nog ruimte voor het leuke en het narrige.”*

(Anton Zijderveld, socioloog)

---

<sup>12</sup> Strategisch doel 2 uit de beleidsnota

*“De gemarginaliseerde positie van kunst en erfgoed is niet te wijten aan een absoluut gebrek aan tijd of geld, maar aan de voorkeur bij het gros van de consumenten om hun vrije tijd op een niet culturele wijze te besteden.*

*Een belangrijke rol daarbij was weggelegd voor de voortschrijdende media-inflatie. In de concurrentie om de aandacht en de vrije tijd werd steeds hoger ingezet op de belevenissen en de emoties die consumenten in hun vrije tijd wensen te ervaren. Effectbejag werd daarbij allerm minst uit de weg gegaan”. (Crone 1996)*

3) interne ‘cocooning’.

Samenhang en verbondenheid zijn hier sleutelwoorden bij een stimulerend beleid.

### ***Advies***

- De aanwezige muzikale diversiteit zou in kaart moeten gebracht worden, ze zou kwalitatief onderzocht en bewaakt moeten worden.
- Muziekraad Vlaanderen adviseert hiervoor meer aansluiting bij het internationale gebeuren (o.a. de doelstellingen van het geciteerde verdrag).
- Aandacht voor de reële betekenis van het begrip verscheidenheid zou een kwaliteitsparameter moeten zijn in de door de overheid gesubsidieerde media.
- Het begrip muzikale diversiteit zou beter en concreter moeten omschreven worden.

### ***Achtergrondinformatie en aanbevolen publicaties***

- ❖ RICHARD LETTS: *‘The protection and Promotion of Musical Diversity’, 2006 - Unesco*
- ❖ ALLIANCE FOR MUSICAL DIVERSITY: *‘What is musical diversity’*
- ❖ CANADA COUNCIL FOR THE ARTS: Arts Research Monitor - October 2009 ( Volume: 8 Issue No: 5)
- ❖ MASAMI TOKU: *‘Cultural Diversity in Art Education’*  
Collection of ‘Special Topics of Art Education’
- ❖ CHALMERS, G. (1996): *‘Art, education, and cultural diversity’, Los Angeles, CA*  
The Getty Education Institute for the Arts. 91 pages. ISBN 0-89236-393-2
- ❖ INTERNATIONAL ENCYCLOPEDIA OF THE SOCIAL & BEHAVIORAL SCIENCES:  
*‘Cultural diversity, Human Development, and education’*
- ❖ JANE ROBINSON, NCA: *‘The Diversity Manifesto’*  
*“The arts can play a crucial role in bridging barriers between different groups and fostering a sense of community cohesion.” (Marcus Patteson)*  
uit The Diversity Manifesto - a piece of work undertaken by the National Campaign for the Arts (NCA) in 2005, in partnership with EQ, the national agency for equality and diversity in the creative industries - Jane Robinson
- ❖ PROF. DR. VICTOR YU: *The Journal of International Social Research - Volume 2/6 Winter 2009*  
*Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi*